

WACHTEBEKE

SINT-CATHARINAKERK

In de dorpskom staat **een gotische driehallenkerk, toegewijd aan Sint-Catharina van Alexandrië**. De patroonheilige siert het wapenschild en de gemeentevlag van Wachtebeke. Kerk en omgeving zijn sinds 1978 beschermd. De laatste volledige restauratie werd beëindigd in 1993.

Oorsprong van de parochie

Algemeen wordt aangenomen dat Willibrord (658-739), of zeker zijn volgelingen, de eerste geloofspredikers waren in de Vier Ambachten. Hun doel was de Friezen te kerstenen; vandaar dat zij eerst in de streek van Utrecht predikten. Zo maakten de Vier Ambachten, ofschoon gelegen op de linkeroever van de Schelde, eeuwenlang deel uit van het bisdom Utrecht.

In 1108 telden de Vier Ambachten slechts drie parochies: Assenede, Boekhoute, Axel; Hulst had toen een hulpkerk. De kerken uit die parochies werden toegewijd aan het H. Kruis. Uit Assenede ontstond o.a. Wachtebeke. Tot in de eerste helft van de 16^e eeuw was de kerk van Assenede de hoofdkerk; Wachtebeke betaalde een jaargeld aan de pastorie van Assenede.

Wachtebeke, dat in het Ambacht Assenede als tweede residentieplaats fungeerde en door Sanderus als een voorspoedige gemeente werd betiteld, heeft kerkelijk steeds met financiële moeilijkheden af te rekenen gehad.

Oudste geschiedenis van het kerkgebouw (+ 1200-1559)

Wanneer juist de kerk van Wachtebeke werd gesticht, is niet gekend, doch ongetwijfeld was het na 1199. Er was immers geen sprake van een kerk te Wachtebeke, toen de bisschop van Utrecht, Dirk II, in 1199 aan het Sticht van Sint-Pieters toelating verleende om een kapel op te richten op een moergrond, geschonken door de Graaf van Vlaanderen, gelegen tussen Kalve en Wulfsschoot. (De inplanting van de kapel is te zien op de kaart van Sanderus op de volgende bladzijde.) Deze kapel had alle voorrechten van een parochiekerk. Kort daarna moet de kerk van Wachtebeke ontstaan zijn.

Van 1199 tot minstens 1550 stond er een eenbeukige kerk, met aan de linkerzijde een deel van een kruisbeuk. De achthoekige toren stond in het midden.

Op een kaart van Horenbout van 1580 staat een driebeukige kerk. De Sint-Catharinakerk, georiënteerd naar het Oosten, naar Jeruzalem, is een bakstenen kerk naar het model van de Zuidnederlandse hallenkerkjes, geïnspireerd door de bouwfilosofie van de Abdij van Citeaux in Frankrijk.

Er is een onderscheid in bouwstijl en vakkundigheid tussen het oudste deel, de as absis-middenbeuk-klokkentoren en wenteltrap, en de rest van de constructie. Het verzorgde en verhoogde tongewelf van de middenbeuk, gaande van het kruisgewelf van de klokkentoren tot aan de koorpartij met absis, kan wijzen op het oorspronkelijke, eenbeukige kerkje met torenspits, waaronder het huidige portaal al aanwezig was.

Het houtsnijwerk

De **portaaldeur** heeft een eiken makelaar uit de 17de eeuw met bovenaan een beeld van de H. Catharina uitgesneden, met martelaarspalm en folterwiel.

De eikenhouten **barokke preekstoel** is van Anthon Sauvage uit Gent, van 1649 (het jaartal staat vermeld vooraan op de kuip). Vooraan op de preekstoel zien we de lijdende Jezus met kruis en kelk uitgebeeld. Achteraan op de deur, Jezus, de Redder van de wereld, met de wereldbol in de linkerhand en de rechterhand in de hoogte met twee vingers als teken van zegen. Links en rechts worden de evangelisten voorgesteld met hun evangelieboek. Elk heeft zijn symbool bij zich.

Er zit 17de-eeuws houtsnijwerk aan het **doksaal**. Het **orgel van 1700-1750** werd gebouwd door Louis Delhaye de Jonge.

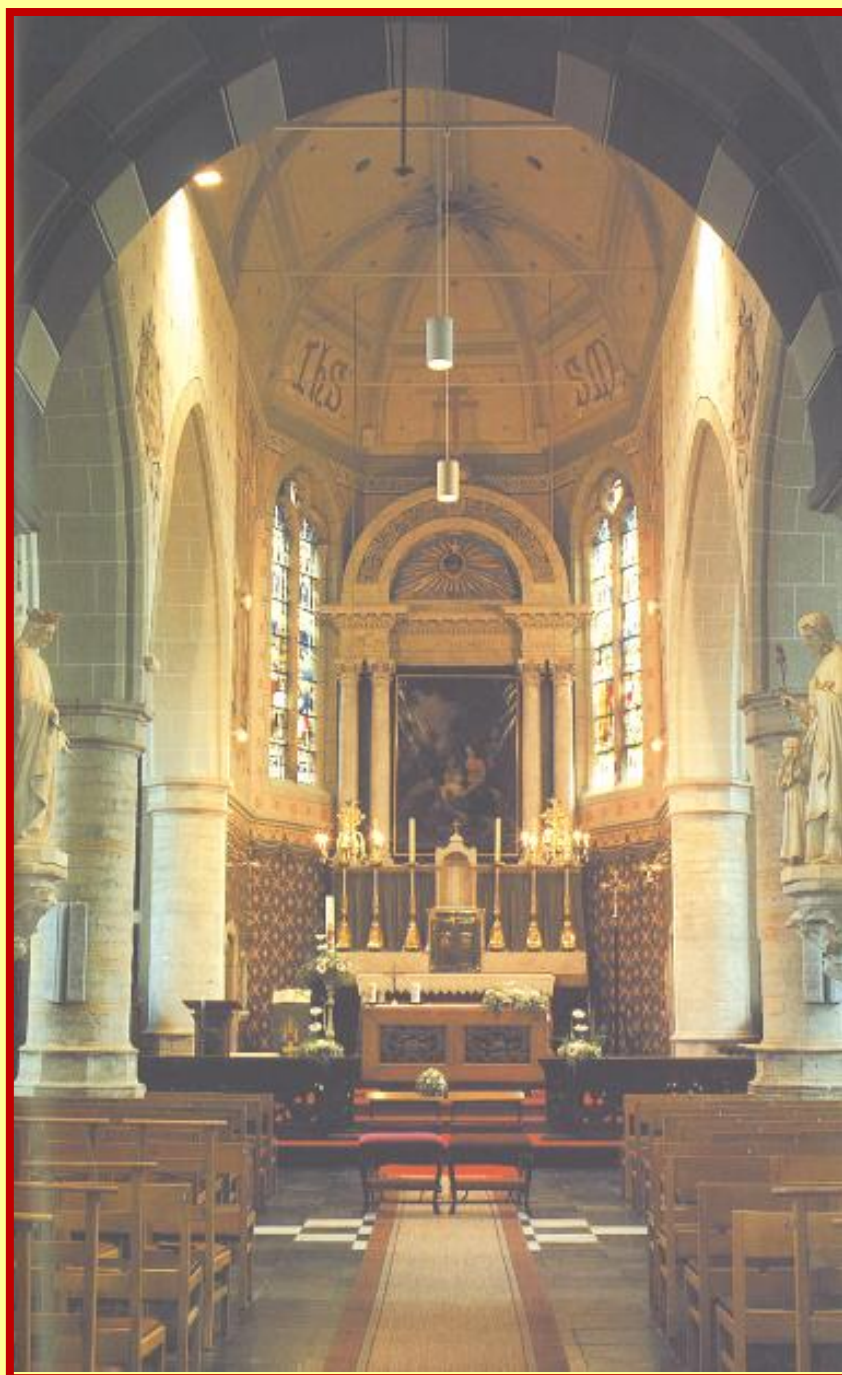
De **eikenhouten lambrizing** met de Lodewijk XVI-kerkmeestersbank van de gilde van de H. Ambrosius dateert van 1750-1800.

De eikenhouten **biechtstoel Pastor Bonus** is even oud. De renaissanceklapdeurtjes met fijn houten filigraanwerk zijn afkomstig van een 17de-eeuwse biechtstoel.

De **18de-eeuwse communiebank** is een prachtig gesneden kunstwerk met medaillons van de vier westerse kerkvaders (van links naar rechts: Augustinus, Ambrosius, Gregorius de Grote en Hiëronymus).

De altaren

In het nieuwe middenaltaar en de lezenaar van 1993 prijkt het beeldhouwwerk van de vroegere dubbele middendeur.

Boven het witmarmeren **hoofdaltaar in de koorabsis** hangt het schilderij Aanbidding van de Herders, door Joseph Paelinck, van 1830. Rechts en links ervan zitten twee mooie glasramen

met het Offer van Melchisedek en het breken van het brood in Emmaüs.
Op de muren in de koorabsis boven het damast, herschilderd in 1993, staan de evangelisten.
Het **barok portiekaltaar** in de linkerzijbeuk, van 1750-1800, is toegewijd aan **Onze-Lieve-Vrouw**. Het houten, gepolychromeerde beeld is 17de-eeuws, het stelt de Onbevleete voor met haar goddelijk Kind dat 'de kop van de slang bedreigt' en verplettert. Pasgedoopte kinderen werden vóór dit altaar bij de 'kerkgang' door hun eigen moeder toegewijd aan de Hemelmoeder, want 'die Maria vindt, zal het leven vinden', staat er met vertrouwen geschreven, boven alles uit.

Het **Sint-Hubertusaltaar** in de rechterzijbeuk is een portiekaltaar van 1750-1800 met een gepolychromeerd beeld van de tweede patroonheilige van deze parochie, de 'Apostel van de Ardennen'. Hij werd aanroepen tegen de razernij van mensen en dieren.

Op het **Sint-Catharina-altaar** van de doopkapel, links in de dwarsbeuk, staat haar gepolychromeerde beeld van 1650-1700.

De H. Catharina ('de reine'), een zeer verstandig meisje en afkomstig uit een vooraanstaande familie van Alexandrië (Griekenland), verweert keizer Maxentius (306-312) zijn vervolgingswoede tegen de christenen. Deze liet het meisje gevangen zetten, ontbood vijftig geleerde filosofen, en beloofde hoge beloningen, als zij het meisje weerlegden en van het geloof in Christus tot de afgodendienst zouden bekeren. Doch Catharina sprak met zulke overtuiging dat zij de heidense wijsgeren zelf overtuigde en bekeerde. Daarop liet de keizer haar folteren: zij werd op een rad met scherpe messen gebonden om haar hele lichaam te verscheuren. Toen dit marteltuig brak, liet de keizer haar onthoofden (in 307 of 312). Wellicht hebben monniken, uit vrees voor de Saracenen, haar lichaam in de 8ste eeuw overgebracht van Alexandrië naar de berg Sinai, waar ze nu vereerd wordt in het Catharinaklooster. Een legende vertelt dat engelen dit zouden gedaan hebben.

De H. Catharina is de patroonheilige van de faculteiten van wijsbegeerte. Haar feest wordt in de parochie gevierd op 25 november.

De grote schilderijen in de kerk

Boven het hoofdaltaar hangt **'De Aanbidding der Herders'** in 1830 geschilderd door Joseph Paelinck (1781-1839) uit Oostakker.

Vooraan in de zijbeuken hangen **vier grote doeken allicht van 17de-eeuwse anonieme meesters**: Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming (een spiegelbeeld van het doek van P.P. Rubens in de Antwerpse kathedraal), Onze-Lieve-Vrouw Toevlucht van zieken en bedrukten, Lijden van Christus met de Doornenkroning en Kruisoprichting.

De heiligenbeelden binnen de kerk

Vier heiligenbeelden sieren de westergevel, de H. Ambrosius, Antonius van Padua, Jozef met het Jezuskind en Johannes Nepomucenus.

Aan de pilaren in de middenbeuk hangen **gepolychromeerde beelden van het H. Hart van Jezus en van het H. Hart van Maria**. Beide, 'eiken kunstig uitgesneden en prachtig geschilderde beelden zijn aan de kerk van Wachtebeke geleverd in 1878 door Mathias Zens, en zijn betaald door giften'.

Aan de derde pilaar rechts hangt een beeld van de **H. Familie van Nazaret** (Mathias Zens, terracotta).

Verder hangt in de kerk nog een mooi houten gepolychromeerd beeld van de **H. Rochus** uit 1888 en van de hand van Mathias Zens. Hij is de patroonheilige tegen de pest.

De drie heiligenbeelden aan de pilaren onder de toren zijn respectievelijk **Catharina van Alexandrië** (Mathias Zens, 1887), **Maria-Onbevlekt-Ontvangen** en de **H. Jozef met het Kind Jezus** (Mathias Zens, 1900).

De **icoon van O.-L.-Vrouw van Altijddurende Bijstand** is aan de kerk geschonken na W.O. I (1914-18) door een familie uit Melle, dankbaar omdat ze, na gevlucht te zijn naar Wachtebeke, na de oorlog ongedeerd kon terugkeren naar huis. De icoon stelt Maria voor als Moeder van God, als mede-verlosseres, als onze geestelijke Moeder en als middelares van genaden.

Een beeld van de **H. Franciscus van Assisi** (1181/82-1226), ook de 'Poverello' (kleine arme) genoemd, hangt tegen de zuidgevel in de zijbeuk met het Sint-Hubertusaltaar.

De glasramen

De **twee gekleurde brandglasramen in het hoogkoor** werden in 1905 uitgevoerd door Gust Ladon uit Gent (1863-1942). Beide kleurglasramen in het koor van de Sint-Catharinakerk verhalen gebeurtenissen die in betrekking gebracht worden met de Eucharistie.

Rechts ontvangt Melchisedek, priester-koning van Salem, Abraham na de bevrijding van zijn neef Lot uit de handen van zijn vijanden. Door het offer van brood en wijn ent hij Abraham op de belofte van God.

Links is Christus, op de avond van de verrijzenis, met twee leerlingen aangekomen in Emmaüs. Aan tafel 'nam Hij het brood, sprak een dankgebed uit, brak het en reikte het hun toe. Nu gingen hun de ogen open en ze herkenden Hem'.

Een kruisweg in terracotta

De kruisweg in terracotta werd in 1905 vervaardigd door de Gents-Duitse kunstenaar Matthias Zens.

Christusbeelden in de kerk

Bij het betreden van de kerk langs de middenbeuk trekt een prachtig beeld van Christus aan het kruis, onmiddellijk de aandacht. Het beeld is vervaardigd uit lindenhout en hing jarenlang buiten aan de zuidelijke muur van de kerk. Prominente kunsthistorici duiden Artus Quellinus de Jongere (1625-1700) aan als mogelijke maker van het beeld. Het beeld werd gedateerd rond 1650.

Een Christusbeeld uit lindehout van Quellinus (1650).

In de nabijheid van het hierboven vermeld beeld hangt, hoog tegen de wand van de toren, een ander kruis met Christus in hout, in 1887 gemaakt door Mathias Zens uit Gent.

De Sint-Catharinakerk en de gilden

In de linkerbeuk zal je, omhoogkijkend, op het muurvlak boven de boog van de dwarsbeuk de tekst lezen: '**Gilde van den H. Ambrosius** anno 1754'.

De 'Confrerie van de Heylige Ambrosius' werd inderdaad op deze parochie in 1754 gesticht. Ambrosius is één van de vier 'grote' kerkleraren uit de Westerse Oudheid. Ambrosius herken je als de 'honingzoete leeraar' aan de bijenkorf. Hij is ook de patroon van de imkers, de bijenhouders.

Als privilege voor haar diensten aan de kerk, beschikt de Ambrosiusgilde nu nog over een speciale kerkbank, links in de zijbeuk tussen de doopkapel en de laatste biechtstoel.

In de rechterbeuk bemerk je bovenaan de dwarsbeuk op een banderol: '**Sint-Sebastiaansgilde, anno 1574**'. Daarboven prijkt het wapenschild van deze gilde van handboogschutters: een Jeruzalemkruis. Onder het schild een pijlenkoker met pijlen en ook een handboog. Het geheel werd met een lauwerkrans versierd.

Sint-Sebastiaan was officier in de lijfwacht van de Romeinse keizer Diocletianus (284-305). Hij werd in 288 met pijlen doorschoten en daarna met geselroeden doodgeslagen.

De klokken van de Sint-Catharinakerk

Zeker sinds 1832 hangen er drie klokken in de toren:

- De grootste klok, ongeveer 540 kg wegend, was versierd met het beeld van O.-L.-Vrouw Moeder Gods en enkele kransen.
- De tweede klok woog 415 kg en droeg het beeld van de H. Catharina.
- De derde klok woog 300 kg en droeg het beeld van de H. Rochus.

De eerste twee klokken werden op 28 september 1943 door het Duitse leger weggehaald. 's Anderendaags stond met grote letters op de weg met kalk geschreven:

*Wie met ons klokken schiet
Wint den oorlog niet.*

Na de oorlog in 1947, werden drie nieuwe klokken gewijd, gegoten in de klokkengieterij Michiels uit Doornik:

- De grootste weegt 1447 kg en draagt de beeltenis van het H. Hart.
- De tweede klok weegt 793 kg en draagt de beeltenis van de H. Maagd Maria, Moeder Gods.
- De kleinste klok weegt 468 kg Ze draagt de beeltenis van de H. Catharina met wiel, van de H. Jozef met lelietak en van de H. Antonius van Padua met kind.

De vroegere kleine klok werd door de firma Michiels overgenomen en in de nieuwe klokken verwerkt.

Eredienst

Eucharistieviering op zondag om 10.30 uur.

Openingsuren van het kerkgebouw

De kerk is elke dag toegankelijk van 9.30 uur tot zonsondergang.

Contactadressen

Johan Laureyns, pastoor, Dorp 35, tel. 09 345 01 99.

Chris Scheire, voorzitter van de kerkfabriek, Walderdonk 60, tel. 09 345 96 48.

Publicatie

Roets A. & A. en R. de Pauw (red.), *De Sint-Catharinakerk te Wachtebeke*, uitgave Gemeentebestuur Wachtebeke, Sanderus, Oudenaarde, D/1993/0275/5, 1993 (1ste druk), prijs: 6,20 euro. Te koop in het Cultuurcentrum-Wachtebeke, Dr. J. Persynplein 6, 9185 Wachtebeke, tel. 09 342 71 65.

René de Pauw
augustus 2011

Wachtebeke is aangesloten bij:

Toerisme Waasland
Grote Markt 45
9100 Sint-Niklaas
tel. 03 760 92 62
toerisme.waasland@oost-vlaanderen.be
www.toerismewaasland.be

Toerisme Oost-Vlaanderen
Sint-Niklaasstraat 2
9000 Gent
tel. 09 269 26 00
toerisme@oost-vlaanderen.be
www.tov.be